

'ULAZAK U EU za mnoge je bio znak da ne moraju više poštovati osnovna medijska prava'

Razgovarala **ZRINKA VRABEC MOJZEŠ** Fotografije **SAŠA ZINAJA/NFOTO**

Medunarodna medijska konferencija South East Europe Media Forum (SEEMF) održava se 4. i 5. studenoga u Zagrebu, gdje je 2000. godine ta regionalna medijska organizacija i osnovana. Na Forumu će sudjelovati više od 300 novinara, glavnih urednika, izvršnih direktora i vlasnika medijskih kuća, stručnjaka s područja medija, glasnogovornika i akademika iz zemalja šire regije. Trinaesto izdanje SEEMF-a posvećeno je budućnosti javnog emitiranja i tiskanih medija na području jugoistočne Europe i bavit će se temama financiranja, neovisnosti i novih poslovnih modela. Jedan od glavnih govornika bit će Noel Curran, generalni direktor EBU-a, a bit će dodijeljene i CEI SEEMO nagrade za izvrsnost u istraživačkom novinarstvu. Prema odluci žirija čiji su članovi Maja Sever (HRT), Remzi Lani (Albanian Media Institute) i Oliver Vujović (SEEMO), dobitnici nagrada su: Mubarek Asani iz Skoplja i Arlis Alikaj iz Tirane, Jagoda Bastalić iz Zagreba, Dina Đorđević iz Beograda i Ermin Zatega iz Sarajeva. Erhard Busek, predsjednik Instituta za dunavsku regiju i srednju Europu (IDM) iz Beča, dodijelit će nagradu Dr. Erhard Busek za bolje razumijevanje Bori Kontiću, direktoru i osnivaču Mediacentra iz Sarajeva.

Uoči otvaranja SEEMF-a tjednik Nacional razgovarao je s Oliverom Vujovićem, glavnim tajnikom SEEMO-a (South East Europe Media Organization), organizacije sa sjedištem u Beču koja od svog osnutka 2000. okuplja glavne urednike i novinare regije. Osim redovitog SEEMF-a koji se održava u nekom od glavnih gradova zemalja Jugoistočne Europe, SEEMO organizira

i niz medijskih konferencija, seminara i radionica s aktualnom medijskom problematikom, a redovito reagira i na kršenja medijskih sloboda i ugrožavanje rada novinara u zemljama regije. Od 2001. u suradnji s Erhardom Busekom dodjeljuje se i Dr. Busek SEEMO Award - nagrada za bolje razumijevanje u zemljama Jugoistočne Europe. Dobitnici te nagrade iz Hrvatske do sada su bili Denis Latin, Danko Plevnik i Drago Hedl.

Rođen u Beogradu, Austrijanac i Nijemac po majci i ocu, Vujović je diplomirao odnose s jav-

oduzelo akreditaciju, postao je dopisnik za Balkan iz Skoplja i Mađarske i objavljivao pod pseudonimom Davit Eatschel. Preselivši se 1998. u Beč, kratko je radio kao menadžer u Henkelu te je postao direktor marketinga u novoosnovanoj tvrtki Henkel Yugoslavia. Bio je jedan od osnivača web portala Balkan Point, a 2000. godine s grupom od 40-ak novinara, urednika i vlasnika medija osnovao je SEEMO i otada je njegov glavni tajnik.

NACIONAL: SEEMO je osnovan 2000. u Zagrebu. Kako ocjenjujete medijsku situaciju u regiji nakon gotovo 20 godina? Je li došlo do bilo kakvog napretka?

Situacija se mijenja ovisno o političarima na vlasti. Ali nema "dobrih političara", svi političari pokušavaju kontrolirati medije. Podsjećam samo na primjer vlade koja je 2013. bila na vlasti u Hrvatskoj i donijela zakon o sramoćenju. Političari, dakle, neovisno o političkoj opciji, rade sve da bi ostali na vlasti i to uglavnom ne ide u prilog novinarima i medijima, možda jedni uspijevaju to ljepše "upakirati", a drugi to rade naivnije ili su više osorni i bez maske, ali sve se svodi na isto: novinari nikada u političarima neće imati prijatelje. Takva je situacija i u regiji i u Hrvatskoj. Uzmimo primjer hrvatske susjede Srbije, gdje situacija svakako nije najbolja. Naime, postoji čitava armija ljudi koji rade u interesu vlasti i novinarima jako otežavaju rad. Ali ako pogledamo naše arhive, vidjet ćemo jasne pritiske na medije i zloupotrebu medija i od ranijih političara u Srbiji, onih koji su sada u opoziciji i mnogi su njihove greške zaboravili. Makedonija je zanimljiv primjer. Tu se situacija za medije odlaskom Gruevskog u nekim točkama preko noći poboljšala, ali su neki problemi opet ostali. Probleme imamo i u

'NEMA 'DOBRIH POLITIČARA', svi političari pokušavaju kontrolirati medije. Političari, dakle, neovisno o političkoj opciji, rade sve da bi ostali na vlasti i to uglavnom ne ide u prilog novinarima i medijima'

nošću na Ekonomskom fakultetu u Beogradu. Od 1987. do 2000. radio je kao freelancer u nizu medija na području Jugoistočne Europe. Između ostalog pisao je za Indeks 202 i bio jedan od osnivača Radija B92. Od 1991. do 2000. bio je dopisnik austrijskog dnevnog lista Die Presse iz Beograda. Kada mu je Ministarstvo informiranja Jugoslavije

GLAVNI TAJNIK SEEMO-a, organizacije sa sjedištem u Beču koja od svog osnutka 2000. okuplja glavne urednike i novinare regije, govori o utjecaju politike na medije i o njihovoj budućnosti u jugoistočnoj Europi

Oliver Vujović

interview

➤ TUŽNO JE DA U 21. STOLJEĆU U HRVATSKOJ, DRŽAVI ČLANICI EU-a, PO WEB PORTALIMA, BEZ IKAKVE KONTROLE UREDNIKA I ODGOVORNIH, NEKI POJEDINCI KOMUNICIRAJU KAO DA JE TEK ZAVRŠIO II. SVJETSKI RAT; KAŽE OLIVER VUJOVIĆ

Albaniji, u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini, Kosovu, Grčkoj... Da ne govorim o našim članovima u Rusiji, Turskoj ili Bjelorusiji, koji imaju najtežu situaciju među navedenim državama. Ukratko, svuda su problemi, nema države bez problema medija i novinara. Napomenuo bih za situaciju u regiji dvije bitne točke: ulazak u EU za mnoge je bio znak da ne moraju više poštovati neka osnovna medijska prava - ulaskom u tu familiju svatko radi što hoće, a ostali članovi obitelji nemaju mehanizme da kazne one koji ne poštuju ljudska i medijska prava. Pogledajte Mađarsku ili Poljsku, što se sve tamo s medijima događalo i koliko je Bruxelles bio potpuno neuspješan u pokušaju da se to zaustavi. Ulazak u EU nije ni garancija da se poštuju ekonomska pravila na tržištu medija i da korupcija nestaje, naprotiv, ti problemi itekako su prisutni i u mnogim državama EU-a. Uz to, rad novinara istraživača nije nimalo lak, kao negativan primjer moramo uzeti i situaciju s medijima u Rumunjskoj ili Bugarskoj. U dijelu hrvatskog susjedstva napadi i prijetnje novinarima još uvijek su realnost. Nažalost, često novinari i sami pristaju suviše lako djelovati u interesu vlasti, pristaju suviše lako na autocenzuru. Nedostaje mi onaj duh novinarstva u regiji

koji je bio prisutan prije dvadesetak, tridesetak godina, kada su novinari mnogo manje gledali novac, a više ideale.

NACIONAL: U Hrvatskoj su protiv novinara samo ove godine bile podignute 1163 tužbe. Tuži se i izdavače i novinare kako bi ih se zastrašilo i obeshabrilu u njihovu radu. Presude mogu egzistencijalno potpuno ugroziti novinara i njegovu obitelj. Je li SEEMO pratio i reagirao na te situacije?

'VAŽNO JE DA KAZNE budu financijski razumne, tako da postoje određeni standardi koji određuju koliko se novinara smije financijski kazniti za grešku, a ne da ta kazna uništava život novinara i njegove obitelji'

Naravno da to pratimo. Svakako treba razlikovati tužbe koje su bez razloga, kao pritisak, od onih koje se podižu zbog stvarne greške novinara. Jer, nažalost, često se događa i da novinari ne poštuju neke standarde, ne provjeravaju izvore informacija i objave neistinu. Ali čak i ako je greška novinara počinjena, to ne smije završiti kao pritisak na novinara, tako da on više ne može normalno raditi. Trebala bi to biti tek „opomena“, dakle sredstvo koje se isključivo koristi kao prekršajni postupak, odnosno civilna regulacija, a ne kazneni zakon. Osobito je važno da kazne budu financijski razumne, tako da postoje određeni standardi koji određuju koliko se novinara smije financijski kazniti za grešku, a ne da ta kazna uništava život novinara i njegove obitelji. Jer svatko može napraviti grešku, uzмимо samo koliko često političari griješe pa ih nitko ne kažnjava.

NACIONAL: S druge strane, problem je i govor mržnje, osobito na internetskim portalima, u komentarima čitatelja koje očito nitko ne kontrolira i nitko za njih ne odgovara.

Točno, tužno je da u 21. stoljeću u Hrvatskoj, državi članici EU-a, po web portalima, bez ikakve kontrole urednika i odgovornih, neki pojedinci komuniciraju kao da je tek završio II. svjetski

rat ili kao da on možda još uvijek traje. Nema tu razlike između velikosrpskog i velikohrvatskog nacionalizma. Tko god da tako komunicira, s koje god strane, za mene je budala koja nanosi štetu svojoj državi. Ekstremisti sa svojim govorom mržnje na internetskim portalima nanose štetu Hrvatskoj, svaki komentar koji uključuje govor mržnje u stvari je napad na demokratsku Hrvatsku. Svakako bi trebalo eliminirati takve komentare s internetskih stranica. Nekulturno je i primitivno napadati nekoga zbog vjere, porijekla, nacionalnosti; to su krajnje privatne stvari i nije mi jasno zašto još uvijek neki pojedinci u Hrvatskoj na to troše energiju. Hrvatska država mora hitno nešto učiniti na edukaciji djece u školama, ali i odraslih. Ne samo kako biti tolerantan, već i kako komunicirati, kako kritizirati, ali bez uvrede i bez govora mržnje.

NACIONAL: Bili ste član Međunarodne misije organizacija za zaštitu medijskih sloboda koja je dolazila u Hrvatsku na razgovor s predstavnicima medija, vlasti i institucija, što je bilo posebno aktualno tijekom mandata ministra Zlatka Hasanbegovića. Kakve su vaše procjene odnosa vlade Andreja Plenkovića - od koje se puno očekivalo u hrvatskoj javnosti, no mnogi su itekako razočarani - prema medijima?

Meni je bilo zanimljivo sresti Zlatka Hasanbegovića i razgovarati s njim dok je bio ministar jer volim popričati sa svakim. Ali jednostavno nisam mogao prihvatiti neke njegove stavove. Zato mogu pohvaliti ministricu kulture Ninu Obuljen Koržinek; više puta sreo sam se s njom i eto, neke stvari koje smo iznijeli kao nedostatak, kao što je, na primjer, odredba o sramoćenju u Kaznenom zakonu, Vlada je sada predložila da se ukine. Međutim, promjene se događaju presporo, a taj zakon mogao je biti ukinut i odmah nakon preuzimanja mandata. Nije se trebalo toliko dugo čekati. Ima još puno posla, prije svega da se ukinu još neke odredbe Kaznenog zakona. A trebali bi se riješiti i neki otvoreni slučajevi napada na novinare iz prošlosti. I još puno stvari - lista toga što treba učiniti u Hrvatskoj oko medija je duga.

NACIONAL: Konferenciju otvara ministrica kulture. Kako ste zadovoljni suradnjom s njezinim ministarstvom nadležnim za medije?

Mislim da je dobro što upravo Nina Obuljen Koržinek otvara konferenciju. Nadam se da će ministrica ubuduće iskoristiti svoj autoritet u Vladi i pomoći da se još neke stvari poprave po pitanju položaja medija u Hrvatskoj, prije svega da sa svojim kolegama pridonese ukidanju problematičnih stavki u Kaznenom zakonu kao što su kleveta i teška uvreda. Tako da Hrvatska bude pozitivan primjer ostalim državama u regiji, ali i unutar EU-a.

NACIONAL: Jedan od partnera SEEMF-a je i HRT, koji je podigao preko 30 tužbi protiv izdavača, protiv novinara, pa čak i vlastitih zaposlenika, a što je još nevjerojatnije, i protiv HND-a i njegova predsjednika Hrvoja Zovka. Protiv njega su dignute čak tri tužbe. Kako to komentirate?

▶ MOJA JE ŽELJA DA HRT DUGOROČNO BUDE NEZAVISNI JAVNI SERVIS, BEZ UTJECAJA POLITIKE I U INTERESU SVIH GRAĐANA HRVATSKE - I VEĆINE I MANJINE, SMATRA OLIVER VUJIVIĆ

Veselim se što nam je HRT medijski partner i mislim da je bitno da postoji dobar i kvalitetan javni servis u Hrvatskoj. Osim toga, svatko može napraviti grešku, no bitno je tu grešku ispraviti. I to je nešto što svakome u Hrvatskoj savjetujem: ako ste pogriješili, ispričajte se i idemo dalje. HRT je doista imao neke greške, ali su nastojali da se te greške isprave i to je ono što treba cijeniti. Prema informacijama koje imam, nakon čuvenih tužbi zaključeno je sveukupno 12 nagodbi s nakladnicima, odnosno glavnim urednicima. I sve nagodbe završile su tako da je HRT kao tužitelj povukao tužbe, a tuženici su objavili usuglašene tekstove sporazuma u svojim tiskanim ili elektroničkim izdanjima.

NACIONAL: Ali ostale su tužbe protiv HND-a i njegova predsjednika...

Nije dobro što je pokrenuta tužba prema jednoj profesionalnoj novinskoj organizaciji kao što je HND, koja u opisu posla ima zadatak kritizirati, ali siguran sam da će se i tu naći rješenje. Mislim da ravnatelj Bačić dobro razumije probleme, kao i da je preuzeo posao u dosta teškoj situaciji. Podsjećam na oko 70 zaposlenih na HRT-u koji su dok je ravnatelj bio njegov prethodnik, izgubili svoju poziciju. Masovno im je promijenjen opis radnog mjesta i to ne njihovom voljom. Taj bivši ravnatelj je otišao, ali to što se događalo te 2016. nanijelo

'MOGU POHVALITI MINISTRICU kulture Ninu Obuljen Koržinek. Neke stvari koje smo iznijeli kao nedostatak, kao što je, na primjer, odredba o sramoćenju u Kaznenom zakonu, Vlada je sada predložila da se ukine'

je veliku štetu HRT-u. Naravno, ne treba izmišljati bajke - i ranije su ravnatelji vršili pritisak na urednike, mijenjali ih i slično, s time smo dobro upoznati. Neki naši članovi SEEMO-a na HRT-u su i prije više godina gubili pozicije, naravno da nije sve to počelo 2016. Dakle, Bačić je naslijedio dosta tešku situaciju, uključujući i financijsku, tako da mu treba pomoći da dovede HRT u normalno stanje. HRT je veliki sistem i njemu sigurno nije lako. Moja je želja da HRT dugoročno bude nezavisni javni servis, bez utjecaja politike i u interesu svih građana Hrvatske - i većine i manjine - a to znači i da se ravnatelji ne mijenjaju s promjenom vlasti, nego prema kvaliteti rada. Po mom mišljenju, trebalo bi promijeniti i način izbora ravnatelja.

NACIONAL: Maja Sever, koja je jedna od članica žirija za ovogodišnje nagrade, kao i moderatorica nekih od panela, ostala je bez emisije i kao mnogim „nepodobnim“ novinarima s HRT-a, uskraćeno joj je zapravo pravo na rad. Hoćete li o tome razgovarati s upravom HRT-a?

Maja je sjajna novinarka i divna žena, no žalost, mnogi novinari na HRT-u su, kao što sam već rekao, u ranijim godinama doživjeli promjene bez svoje volje. Naravno, to se ponekad može događati zbog pada gledanosti, novih ideja u programu i slično, a TV i radio moraju se razvijati. No promjene moraju biti opravdane, a ne samovoljna odluka jedne osobe. Meni je bitno da mi je ravnatelj Bačić naglasio u jednom od razgovora da se to što je bilo prije nekoliko godina, neće ponoviti.

NACIONAL: Tema ovogodišnje konferencije je budućnost javnih i tiskanih medija na području Jugoistočne Europe. Zašto, kako ste se odlučili za tu temu, je li budućnost tih medija ugrožena i ima li nekih svijetlih primjera u Europi? Što o tome misle u EBU-u?

U mnogim državama vodi se diskusija o tome treba li nam javni servis i treba li ga plaćati. Ja samo mogu reći - da, bitno je imati dobar, nezavisan, profesionalni javni servis i to treba plaćati. Kao što je dobro i bitno imati kvalitetne privatne medije. Trebamo i jedno i drugo. A budućnost tiskanih medija je priča za sebe - moja kolegica iz Rumunjske još prije nekoliko godina rekla je kako se boji da će u Rumunjskoj nakon velikog pada tiraže tiskanih medija, dnevne novine u tiskanoj formi sljedećih godina potpuno nestati. Teško je reći kako će se odvijati situacija, ali ne bih isključio mogućnost da za dvadesetak godina više nemamo tiskane dnevne novine ili ih imamo samo jako mali broj. Nove generacije u online svijetu ne kupuju više novine, ali i gledaju sve manje TV u klasičnoj formi.

Dakle, možda je stvarno budućnost u online novinama i online TV kanalima. Nisam zbog toga sretan, ali promjene su takve i moramo ih prihvatiti. No sada nam je želja, dok još sve ipak funkcionira, pomoći klasičnim medijima da što dulje opstanu.

NACIONAL: Gdje će se održati sljedeći SEEMF? Odluku ćemo donijeti u utorak u Zagrebu.